

Albánie, a tu se ukázalo, že ze savců jsou nejméně známí právě netopýři. Protože V. Hanák měl za úkol při expedici zkoumat savce, začal pátrat, jak by určil případné úlovky netopýřů. Z expedice do Albánie v původně plánovaném rozsahu sice nakonec sešlo, ale jubilat logicky zaměřil svoji pozornost na netopýry Československa.

Výsledkem několik let trvajícího výzkumu a shromažďování literárních podkladů se stala kandidátská disertační práce o systematice a rozšíření netopýřů Československa. Jubilat v ní zhodnotil nejen bohatý materiál netopýřů, získaný z území našeho státu, ale i vlastní materiály z Bulharska, Albánie a řady dalších evropských států. Už tehdy se V. Hanák projevil především jako systematik. Později obohatil systematiku netopýřů použitím moderních kritérií, např. detailním studiem dentice, penisové kosti a prostřednictvím svých žáků i výzkumem karyotypů. Tou dobou — v šedesátých letech — byl V. Hanák vedoucím řady diplomových prací a mnozí z jeho žáků významně přispěli k poznání systematiky a rozšíření savců Československa. Hanákův zájem se neomezoval jen na netopýry, zpracoval také např. savce šumavy, Krkonoše a některých dalších zoologicky významných oblastí našeho státu. Pokud se týče netopýřů, má V. Hanák velký podíl na objasnění systematického postavení a taxonomie do té doby sporných druhů, jako je *Myotis blythi*, *Plecotus austriacus* a *Myotis brandti*.

Taxonomickou práci lze sotva omezit na území Československa. Jubilat proto

podnikl cesty do zahraničí, kde jednak zkoumal sbírkový materiál, jednak sám sbíral. Poprvé vycestoval v r. 1956 do NDR, ale první větší expedice ho zavedla v r. 1957 do Bulharska, kde pod vedením prof. dr. Kratochvíla a spolu se svým přítelem doc. dr. Pelikánem získal na tehdejší dobu úctyhodný vzorek drobných savců včetně netopýřů. Později navštívil Polsko, Albánii a několikrát Bulharsko. Zásadní význam pro jeho odborný vývoj měly cesty do Sovětského svazu. Uskutečnil jich celkem pět. Studoval sbírkové materiály v Moskvě, Leningradu, Kyjevě, Baku, Tbilisi, Jerevanu, Taškentu a spolu se sovětskými zoology sbíral jak v evropské části SSSR, tak v Gruzii, Arménii, Uzbekistánu, Kazachstánu, Tadžikistánu, Kirgízi, i v několika oblastech Sibiře. Materiál získaný v SSSR a konzultace se sovětskými odborníky, např. prof. dr. Geptnerem a dr. Rosolimovou, umožnily V. Hanákovi zhodnotit ožehavé otázky systematiky druhů *Eptesicus bottae*, *Rhinolophus bocharicus* a dalších. Kromě toho se náš jubilat účastnil mnoha konferencí doma i v zahraničí, např. v Rakousku, NSR, Nizozemí a v dalších zemích. V poslední době se Hanákův zájem, v souladu se spoluprací s rozvojovými zeměmi, stavenou kulturními dohodami, zaměřuje na severní Afriku. V letech 1979 a 1980 navštívil Libyi, získal zde velmi cenný materiál drobných savců a zpracovává ho spolu s materiálem z jiných severoafrických států z evropských muzeí i sbírek československých expedic.

Vladimír Hanák publikoval kolem 50 vědeckých sdělení a kolem 60 popu-

lárních článků. Mnohokrát popularizoval zoologické poznatky v televizi a rozhlasu a má nemalý podíl na zvýšení úrovně populárně zoologické literatury včetně překladů. Organizačně i autorsky se podílel na vypracování českého názvosloví savců, jež doplňuje přehled vypracovaný opavským sjezdem našich zoologů. Sotva lze docenit organizátorskou práci jubilanta při různých konferencích, ať již pořádaných Čs. zoologickou společností při ČSAV, již byl dlouholetým funkcionářem, nebo jinými organizacemi. Vlastní pole působnosti jubilanta je však v terénu. Každý, kdo zažil jím organizovanou výpravu, ať už na jihočeská blata nebo do Střední Asie, odnáší si nezapomenutelný zážitek. Odnáší si stejnou měrou poučení o živočišných a rostlinách, jako životní moudrost a optimismus.

Článek k padesátinám či jinému životnímu jubileu má vždy podtext chvalo zpěvu. Každý z nás včetně jubilanta má jistě i své nedostatky. Padesát let je ale dost dlouhá doba na to, aby se ukázalo, zda klady či záporny převažují. A tady se snad můžeme vrátit na začátek. Humor Vladimíra Hanáka není laciný. Vyvěrá ze znalosti věci a je jen okrouhleně příležitostí typu „entomolog - vertebratolog“ nebo „Čech - Moravák“. Prolezl jsem s Vladimírem už nesčetně jeskyní a štol a oba jsme byli stejně zmazaní po návštěvách starých púd. Nejradší s ním však chodím na houby. Při nezávazném pocházení letitými jihočeskými porosty si vždycky nejlépe ujasníme odbornou problematiku. Jenže Vladimír i ty houby zná!

Jiří Gaisler

Karel Hůrka padesátiletý

V letošním roce se stal padesátníkem jeden z našich předních entomologů, doc. dr. Karel Hůrka, CSc. Každému, kdo ho zná, to připadá neuvěřitelné, ale fakta jsou fakta a čas se podplatit nedá.

Doc. Hůrka se narodil 2. června 1931 v Domažlicích, kde vyrůstal a absolvoval celé základní a středoškolské vzdělání. V roce 1950 zahájil vysokoškolská studia na přírodovědecké fakultě UK v Praze, která ukončil v roce 1954 diplomovou prací o biologii, morfologii a ekologii larev chroustů. V roce 1953 nastoupil jako asistent na tehdejší Ústav pro systematickou zoologii u prof. J. Komárka, jehož všestranná osobnost formovala i další vědeckou dráhu doc. Hůrky. Asistentské místo zastával až do roku 1977, kdy byl ustanoven docentem na katedře systematické zoologie PF UK.

V koleopterologii se doc. Hůrka specializoval již od mládí na hospodářsky velmi důležitou čeleď střevlíkovitých (*Carabidae*) a zůstal jí věrný doposud. Svůj zájem o taxonomii této čeledi později rozšířil o ekologii, bionomii a morfologii vývojových stádií, a to v době, kdy studium larev brouků ještě nebylo populární a kdy se u nás touto problematikou nikdo nezabýval. Položil tak základ nové české entomologické školy a vychoval mnoho pracovníků, kteří navázali na jeho práce týkající se morfologie larev střevlíkovitých a rozšířili později svá studia i na jiné skupi-

ny brouků. Ruku v ruce se studiem larvální morfologie šlo i studium bionomie a posléze i studium vývojových typů střevlíkovitých, které má obecně biologicky dosah a které vyústilo v roce 1967 v habilitační práci doc. Hůrky.

Mluvíme-li o studiu larvální morfologie ve spojitosti s doc. Hůrkou, musíme konstatovat, že u nás nenajdeme entomologa s tak rozsáhlými znalostmi larev nejen střevlíkovitých, ale brouků a celého holometabolního hmyzu vůbec. Logickým důsledkem výzkumu bionomie střevlíků a jejich larev je i hluboká znalost ekologie půdních ekosystémů a jejím výsledkem i několik biocenologických prací, zabývajících se hmyzem jako jednou z nejdůležitějších složek půdní fauny.

Ale nebyli to jenom brouci, kteří doc. Hůrkovi učarovali. Jeho dalším, rozsáhlým polem působnosti jsou ektoparaziti netopýřů, a to čeleď *Ischnopsyllidae* z řádu *Siphonaptera* (blechy) a čeleď *Nycteribiidae* a *Streblidae* z řádu *Diptera* (dvoukřídli). Ektoparaziti netopýřů byli také tématem jeho kandidátské disertační práce. V tomto oboru entomologie se stal rovněž světovým odborníkem, o čemž svědčí nejen řada publikací, ale i množství materiálu zaslaného doc. Hůrkovi ke zpracování z nejrůznějších částí světa.

Publikační činnost doc. Hůrky je

úctyhodná: 81 původních vědeckých prací (48 *Coleoptera*, 33 ektoparaziti netopýřů). Mimo tyto vědecké práce doc. Hůrka participoval na napsání učebnice zoologie bezobratlých, na dvou překladech zoologických učebnic z ruštiny a na jednom svazku Fauny ČSSR, kde zpracoval čeleď *Nycteribiidae*. V tomto roce vyšla v SPN jeho knížka *Rozmnožování a vývoj hmyzu*. Navíc je doc. Hůrka autorem 35 populárních článků, hesel do Zemědělské encyklopedie, mnoha recenzí, biografii atd.

Nesmíme zapomenout ani na pedagogickou činnost doc. Hůrky. Z vlastní zkušenosti vím, že je velmi dobrým pedagogem, o čemž svědčí jeho obliba u studentů a dlouhá řada odchovanců - entomologů, kterým dělal vedoucího diplomových prací nebo školitele během aspirantské přípravy.

Pokud se týká terénních prací, výzkumů a odborných exkurzí, málokdo se může doc. Hůrkovi rovnat, a to i po fyzické stránce, což poznali už mnozí posluchači na vlastní kůži. Díky lásce k terénní práci (vlastní snad každému entomologovi) podnikl i řadu úspěšných exkurzí do ciziny (Dálný východ, Střední Asie, Kavkaz, Alpy, Balkánské státy, Libye, Švédsko, NSR, jižní Francie). Že z těchto cest těžila i československá entomologie je nabitelné.

Svatopluk Bílý